ÄSF-Nytt

Hösten 2016 Årgång 28
Medlemsblad för Ängelholms Släktforskare

Vi är en förening för dig som är intresserad av släktforskning

Foto Övragård
Margaretha Schéele Kunze

Min oväntade anknytning till Övragård i Barkåkra.
av
Margaretha Schéele Kunze

Kärleksbrev och fylleri i Daretorp
av
Gösta Johansson

På Carl Johans tid
av
Britt Paulsén

Styrelsen

Ordförande Nils-Olov Freij
Tfn 0431-18012, 070-6786997
e-post: nilslov.freij@ektv.nu

Vice ordför. IT-ansvarig
Thomas Brorsson Tfn 0431-20191
e-post: brorsson.thomas@telia.com

Kassör Karina Olin
Tfn: 0431-410295
e-post: karina48.ae@gmail.com

Sekreterare Ilse Cort Wahlroos
Tfn: 0733-254481
e-post: ilse.wahlroos@telia.com

Vice sekreterare Ingrid Andersson
Tfn: 070-6720947
e-post: ingrid.andersson@bjarenet.com

Webmaster Per Ekelund
Tfn: 0706-293551
e-post: per.g.ekelund@gmail.com

Ledamot Bengt Möller
Tf 070-95737948
e-post: bengt.e.t.moller@gmail.com

Valberedningen:
Ewa B. Andersson
Lennart Holmberg

Besöksadress: Planteringsvägen 7 B, 262 52 Ängelholm.

Postadress: c/o Karina Olin
Sockerbruksgatan 12 B, 262 64 Ängelholm.

E-post: engelholm.genealogi@gmail.com

Hemsida: www.engelholm-släkt.se

Bankgiro: 5571-9504

Orgnr: 839400-8612

Medlemsavg 175,00 kr/år

Redaktör ÄSF-nytt:
Ewa B. Andersson
Tfn 0431-434120
e-post: ewa.bondheson@telia.com
Tore Månsson
Tfn: 0431-14197
e-post torevam@hotmail.com

ÄNGELHOLMS SLÄKTFORSKARE

Innehåll

Föreningsinformation	sid 2
Ordföranden har ordet	sid 3
Min oväntade anknytning till Övragård i Barkåkra.	sid 4
Kärleksbrev och fylleri i Daretorp	sid 5
På Carl Johans tid	sid 7
Ängelholmare i fred och krigstider 1651 - 1719	sid 8

Ängelholms Släktforskare
Grundades 1988 för att främja släkt- och folklivsforskning med omnejd.

Föreningen har egen lokal för arkiv, bibliotek med utlåning, studieverksamhet, datasökning, tillgång till andra medlemsblad m.m.

2015 ändrades namnet till Ängelholms Släktforskare

Ordföranden har ordet

Tiden har gått fort denna vår, och när ni läser detta har en god bit av sommaren också försvunnit. Hoppas ni har haft en skön sommar.

Tålmodigt har jag gått i skog och mark för att leta torpruiner, kolbottnar, och järnslaggropar.
Turligen fann jag mycket av det jag letade efter.

Tack till alla medarbetare i föreningen som gjort det möjligt att genomföra alla aktiviteter under våren.
Nu startar vi snart upp igen. Läs på vår hemsida, där kommer att stå om höstens aktiviteter.

Vi ses i höst. Välkomna

Nils-Olov

Öppet hus under Hösten

Varje jämn vecka

Från 8 sept.—15 dec.

Vårt kursutbud hösten 2016

Föreningen erbjuder följande kurser:

Nybörjarkurser
Fortsättningskurser
Paleografikurser
Temakurser

All information hittar ni på vår hemsida under KURSER

Min oväntade anknytning till Övragård i Barkåkra.

I prästhemmet i Västra Frösked i Värmland föddes 1773 min mormors farmors far, Jonas Gråberg. Inom släkten Gråberg fanns många präster och militärer. Men Jonas Gråberg var mera intresserad av jordbruk och blev 1803 ägare till gården Näs vid sjön Rottnen i hjärtat av Värmland. Gården lyder idag under K-märkning och har fortfarande en ståtlig mangårdsbyggnad, som ännu idag har behållit den övre våningen intakt från då den byggdes i slutet av 1700-talet och den finns fortfarande i släktens ägo. På gården föddes min mormor Hilda.

Vid samma tid som Jonas G. blev ägare av gården Näs konstruerades den byggnad, som skulle bli anledningen till den här artikeln, i en annan del av landet, nämligen på Ängeltofta säteri i Skåne. Säteriet ägdes då av riddaren och majoren Carl Georg Stjärnsvärd, den man, som kom att bli en av de första som skulle införa nya jordbruksmetoder och jordbruksredskap i Skåne. Han fick hjälp med detta genom att vända sig till England och bjöd därifrån in fackfolk för att hjälpa honom att modernisera och anpassa jordbruksredskap till den skånska jorden och därmed reformera jordbruket.
År 1804 uppfördes så den byggnad, som genast blev min favoritbyggnad när jag flyttade till trakten med min familj 1989.
Det blev en tre våningars stenbyggnad. På bottenplanet byggdes en smedja och den övre delen av byggnaden blev bostäder för olika fackmän och hantverkare. Byggnaden var omgärdad av en balkong (man kan än idag se spår av fästena till balkongen), stödd på ett antal pelare.
Min anfader Jonas Gråberg, som hade sysselsatt sig med att slöjda jordbruksredskap i smedjan hemma på gården, blev av Kongl. Wermländska Hushållssällskapet kallad att resa till Skåne för att där studera och utveckla jordbruksredskap, som skulle passa till de värmländska jordbruken.
Han bodde då på Ängeltofta som gäst hos C.G. Stiernsvärd under en tid för att ta del av den kunskap som fanns där.

Sedan fortsatte han till Svaneholms gods och lärde sig allt om cirkulationsbruk.
Efter hemkomsten kom han igång med att tillverka flera olika jordbruksredskap i sin smedja vid sjön och så skapades bl.a. ”Fryksdalsplogen”, som han blev uppskattad för.
Jonas Gråberg blev 1816 inspektor av och ledde verksamheten vid ett ”experimentfält” i Stockholm, där nya metoder inom jordbruket utprovades. År 1823

valdes han in i Riksdagen där han representerade Bondeståndet i Värmland. Han blev 65 år och begravdes vid Gräsmarks kyrka, inte långt från hans gård, Näs.

Vad smedjan beträffar så blev Stjernsvärd tvungen att sälja Ängeltofta till Karl XIV Johan, som han stod i stor skuld till och så kom det sig att byggnaden år 1919 togs ner och byggdes upp, sten för sten, och placerades i Öfragård intill Barkåkra kyrka. Balkongen revs och hela byggnaden gjordes om till magasinsbyggnad.

Idag står den i sin stolta skepnad som ett monument över svunna tider, en byggnad som jag alltid har beundrat och som ter sig än mer mytomspunnen, då jag fått veta dess ursprung och betydelse i gamla tider. Framför allt känner jag idag en tillhörighet efter att jag har förstått att min anfader, Jonas Gråberg, har huserat i den under en tid i början av 1800-talet.
Därigenom har den fått en själ för mig.

Margaretha Schéele Kun

Bilden:
Oljemålning av Övragård, så som den ser ut idag av M. Schéele Kunze.

Litt.eratur:
Eric Falk: ”Jonas Gråberg i Näs – en märkesman”.
Jan Moen: ”Barkåkra, kyrkan, byarna, socknen.”

Kärleksbrev och fylleri i Daretorp

August Larsson, min farmors far, föddes år 1832 i Hedinge, en gård i Daretorp utanför Tidaholm. Fadern, Lars Jonsson, en betrodd man i socknen var gift tre gånger, eftersom fruarna dog. Lars blev far till nio barn och August var den yngste. Det berättas att Augusts mor var begiven på starka drycker och att hon också dog på grund av detta. I dödboken har prästen antecknat som dödsorsak att hon ” Hittades om morgonen död ute på marken”.

August växte upp och blev intresserad av flickan i granngården, Charlotta. Mellan de båda gårdarna Hedinge och Påvelstorp finns en liten å och över den gick en spång. Där möttes de två, tydligen i hemlighet. De skrev brev och meddelanden till varandra, som de gömde i en björk där nere vid spången. Ett av Augusts brev sparade Charlotta och det finns bevarat. Det märks att August har lagt ner mycket av sin själ och energi i det brevet. Bristerna i stavning och formuleringsförmåga kan skyllas av den bristfälliga skolgången på den tiden. Man gick oftast bara i tre år och dessutom varannan dag.
Björken var ingen bra brevlåda, för det regnade och brevet blev svårt fuktskadat och svårläst.
Men så här skrev August:

Till Charlota Olofs Doter Påvelstorp
Hedinge de 14 oktober. 55

Min kjära Charlota. Nu skule jag taga pännan i hand och skrifva några enfaldiga rader till dig minvän. ty för väl har vi träfas män ej fått talas vid om vår kjärlek till hvarandra, män på lifvets vägjag ont och godt skall pröfva och öfver alt ett troget stöd behöfva hvar skall jag finna den i himlen och hos dig. Det tror jag viserlig. Men om du mig öfvergifver mig som hafver dig af.

Hjertat kjär, då skall alt hvad som jag skrifvet hvitna att jag trogen är dasa saker som utgjutes ifrån dätta brösdock skall mina dagar slutas blodt för din skul uttan tröst, skall du kuna mig förglömma dät jag lickhväl aldrig tror skall mitt hjärta aldrig glömma dig som mitt hjärta så in tog hvad kan uppå däna hjorden mera mig för nöja än di förtroligaste orden som du säger bästa vän att mig aldrig skule suka jag är säker där uppå hvart vi skall i hvärden hvika skall vår kjär leck faster stå.

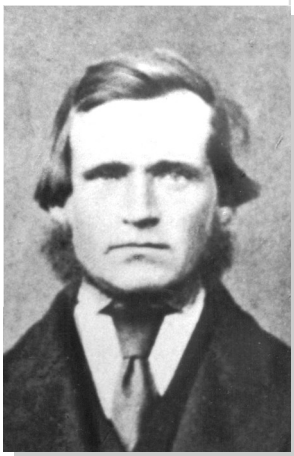
Nu får jag sluta min ila skrivan samt enfaldiag dickten denna gång snälla du jag hoppas att du ingen låterse di bref som du får af mig. snälla du skrif till mig när du får tid därtill så att jag kan få veta hurdu mår och hvad du hafver i tankarna till mig Wänskapsfullt ticknar din hvän

Johan August
Lars Son Hedinge

Charlottas far, Olaus Jansson dog 1852 och det behövdes en dräng på gården. Vi vet inte när, men August fick anställning.

Charlotta Olofsdotter

August Larsson

Foto Gösta Johansson

Den 24 april 1860 gifte sig August och Charlotta och samtidigt blev August arrendator i Påvelstorp. Det upprättades ett omfattande och innehållsrikt arrendeavtal som finns bevarat. Detta dokument hittades bland mycket annat intressant år 2009 i en gammal byrå som hade stått och murknat på magasinet i mitt hem, Ekängen sedan bodelningen efter Augusts dotter Selma 1947. En viktig del av avtalet behandlade undantaget till änkan Cajsa Svens Doter.

Arrendet skrevs på tre år och skulle betalas med 133 Riksdaler och 33 öre Riksmynt per år.
Hon skulle årligen få

”2 Tonor 16 Kappor Råg, 1 Tona. 16 Kappor Hafvre. 2 Tonor Potatis 4 Kappor Ärter 2 Kappor Korngryn. Samt till släppa och Göda ett Svin som slaktas i November Vägande 4 a 5 ? Enkan får därjämte hos arrendatorn utså 2ne Kanor Linfrö varje år även förbehåller sig Enkan det landstycke som är beläget Norr om Boden som skall av Arrendatorn gödas. Till bonings Hus förbehåller Enkan sig För stuge kammaren samt de tväne öfver Tjöket varanderumm.

Och jämte med Arrendatoren begagna Tjöket till nödige behof. Skall Arrendatoren skjutsa Enkan till Kyrkan, Slägtingar och om hon för sin sjuklig het vill till någon läkare samt äfven vid på fodran låta mala hennes säd.

Skulle Enkan vår Kära moder under tiden med Döden afgå så bortgår Undantaget och Arände Summan ökas till 166 Rdr 66 Öre Rigsmynt".

Sen följer alla de andra föreskrifterna i kontraktet. Där finns också påtecknat och kvitterat delbetalningar August gjorde, men den sista är från den 27 mars 1862.
Cajsa dog den 4 augusti 1863 och vid den tiden kan man nog anta att han övergick till att vara ägaret ill Påvelstorp 1/8 mantal.
Det gick några år och barnen kom det ena efter det andra. Först kom Selma Olivia 1861, Johan Gottfrid 1863, Anna Sofia 1865, Hedvig Charlotta 1868 och Hilma Augusta 1872.Ellen föddes 1870, men hon levde bara i 18 dagar.

Det finns inga anteckningar som styrker följande berättelse, men Selmas dotter Ingeborg, som var vår faster berättar en historia som mycket väl kan vara sann. August festade en hel del och umgicks och spelade kort med sina gelikar. Insatserna var höga och vid ett sådant tillfälle satsade han gården– och förlorade till en man från Ekängen i Fridene.
Charlotta blev förfärad och arg naturligtvis för att de skulle tvingas från hemmet, som ju också var hennes föräldrahem, men hon var en handlingskraftig kvinna. Hon spände en häst för släden, det var mitt i vintern, tog med dottern Selma som då var tolv år och for i väg till Ekängen, som låg ca 1,5 mil från Påvelstorp. Väl framme skickade hon in Selma, som artigt presenterade sig och frågade om hon kunde få se papperet som August hade skrivit på och som betydde att de skulle vara tvungna att flytta från hemmet.

Mannen var inte riktigt nykter och anade inget, utan visade upp papperet för Selma, som snabbt rev bort den del där Augusts namn fanns. Sen rusade hon ut till Charlotta som hade vänt med hästen och så satte de full fart hem igen och Påvelstorp var räddat. Tyvärr lärde sig August inte läxan, utan gjorde om misstaget några år senare och då var Påvelstorp förlorat.

Den 13 april 1887 flyttade en Per Johansson från Broddetorp in och August med familj fick flytta till ett litet eländigt torp som hette Kärret. August var nu inte längre hemmansägare, utan titulerades" arbetare".

Det här var naturligtvis en traumatisk händelse för hela familjen, men kanske allra mest för Charlotta, som nu tvingades lämna sitt föräldrahem. Hon levde bara ett halvår i Kärret och dog den 29 september 1887, bara 56 år gammal.

Barnen flyttade hemifrån efterhand, flera emigrerade till Amerika.

Ett, som det senare skulle visa felaktigt rykte sade att Gottfrid skulle ha gjort Olivia Andersdotter i Krigskullen med barn och stack till Amerika för att slippa undan ansvaret. Sanningen är att Gottfridemigrerade den 17 april 1888 och kom hem igen den 16 februari 1889. Ingen av dem kunde veta att Olivia var med barn när Gottfrid reste, det var nog resultatet av ett ömt farväl före avresan. Barnet var dödfött, men Gottfrid och Olivia gifte sig den 21 april 1889. De bosatte sig i Kärret hos August.

August med familj i Kärret ca 1890

Fortsättn. sid 8

På Carl Johans tid

I min unikabox, lite större storlek ,vilar en del brev från flydda dagar. De flesta är daterade under 1800-talets första hälft. De talar sitt tysta språk. Vid närmare beskådan berättas de mest fantastiska händelser till vardags och till fest i både koja och slott.

Jag tänker på tvenne Carl Johan. Den ene från Pau och den andre från Skede i mörka Småland. Smålänningen blev morfar till min morfar. Denne unge teologie studerande fick uppleva mötet med den franske landsfadern.
Det är hans brev hem till Småland som förtäljer om detta, en bit svensk historia i skymundan.

Huldaste föräldrar !

Som det nu var längesedan jag skref hem och äfven länga väntat svar på mitt förra bref måste jag efter så många vigtiga händelser här i Upsala något härom omförmäla. Den 31 st sistledna Maj, tog jag min examen inför Teologiska Faculteten hvilket Gudi ware tack och lof gick väl för sig. Jag skall säga man får lof att wara laddad forrän man stiger upp ty Examinatorerne äro ganska stränge och riktigt nagelfarande – Jag fick goda betyg: i Hebreiska fick jag Godkänd med utmärkt beröm (aprobatur cum eximia laude) i Grekiskan Godkänd med beröm (aprobatur cum laudes) i Philosopien Godkänd i Latinet Godkänd med beröm (aprobatur cum laude) och i Hitorien Godkänd eller enkelt aprobatur.

Det war en stackare som försökt 5 särskilda gånger förut och nu war det 6te och kom han ändå icke igenom utan blef improberad. Vi woro endats 4 utaf 9 som gick igenom denna examen.
Redan utaf tidningarne tänket jag mina Föräldrar har sett, att Konungen och Kronprinsen har warit här i Upsala, men jag vill något närmare berätta detta.

Sistledne lördag kl. 4 på efter middag kom hans Kungl. Höghet Kronprinsen helt incognito till Upsala utan Konungens vetskap; derföre att han skulle såsom Academiens Canzelair emottaga Konungen och supprinera honom.

Hela Academie Staten med Studentcorpsen stodo uppställda å ömse sidor om vägen hvarigenom Kronprinsen tågade till fots med blottatd huvud under beständiga Hurra ja starka Hurraropen. Derefter uppgick Kronprinsen till sitt Palais eller Ärkebiskops=gården, hvarest han klädde om sig civil eller i academiens uniform och derpå kom han åter ut och wistades bland oss under det Han nedlät sig att tala än med den ene än med den and re Studenten hela Linien igenom till kl ½6 då H: K: Höghet till fots tågade förut med hela Corpsen efter sig för att emottaga H: M: Konungens utom här=varande Slott eller Landshöfdingens Recidens der vi uppställde oss på samma sätt Nations=vis. De utaf Studenterne bevärings=skyldige hade fått tillåtelse att utgöra Konungens faste Prinsens vakt. Dessa voro uppställda särskilt med sjelfva Slotts=posten. Slutligen kom H M: Kon. ½9 då Han emottogs med Kanon=skott och lifliga Hurra=rop. Detta var någonting skönt att se Fader och Son arm i arm med glada ansigten genomtåga Corpsens leder.

Söndagen derpå kl. ½12 samlades hela Student=Corpsen för att i Procession tåga i Kyrkan och bildade fram i Choret, der en Tron var uppsatt åt de Kongl. Med en Hap om densamme. Efter Gudstjensten inträdde vi i Gustafvianska Lärosalen dit H: M: Konungen och Prinsen begofvo sig , hvarvid Hans Höghet Konungen bevärdigade oss sin nåd att med egen mun på Fransyska uttala sin rörda känslor, som strax derpå av Kron prinsen upplästes på Swenska, som var ganska rörande. Derefter presenterades vi för de Kongl.

Derå eftermiddagen samlades vi åter uti Botaniska=Trägården der vi sjöngo under hela Middags=måltiden och efter densamma behagade de Kongl. Promenera uti trägåren hvarvid vi allt=ständigt i procession fortsatte vår sång. Derpå vandrade de Kongl. Till fots upp till slottet igenom Folkhopen med blottade hufvuden. Der utanför hans dörr sjöng vi åtskilliga sånger till dess Guteen var slut, då vi begåvo oss hem hvar till sitt.

Dagen derpå eller Måndagen följde vi af H: K: H: Kronprinsen som afreste till Stockholm. Tisdagen samlades hela Student=Corpsen och promenerade till gamla Upsala dit K.M. Konungen kl.4 på aftonen-vid ankomsten steg Konungen strax upp på en af Högarne, som fordom kallades Tings=högen , derefter gick Kon: på den högste af desse högar som kallas Odens hög.

*Der frambjöds till Konungen ett Horn fult av Mjöd ur hvilken Konungen drack.-
Omkring H:M:K: stodo vi på samme hög och der uttalade Han sin varma tacksagelse till hela Academie=staden och skänkte till hela Student=corpsen ett Mjöd=horn såsom en åminnelse efter honom. Sedermera reste H:M: Konungen och härifrån till Stockholm – så förhöll sig högtiden i kort-
het.*

Forts

Brevet slutar på följande sätt

Men se – det är Herren som styr alltsammans – jag hinner nu inte mer utan var god och hellsa alla vänner och bekanta rätt hjerteligt ifrån mig – Gud välsigne eder med all sin nåd önskar eder

Lydige och tillgivne

Son Carl Johan

Upsala d. 14 juni 1834

Brevet innehåller mer, bla bön om pengar till en ny svart klädnad. Men det är en annan historia.
Denne 24-årige son kunde året efter prästvigas i Wäxjö domkyrka av biskop Esaias Tegnér.

Carl Johan blev en uppskattad och avhållen präst och medmänniska i sina församlingar samt en avhållen make och far till 11 barn.

Britt Paulsén

Fortsättn. från sid 7
Kärleksbrev och fylleri...

Nu stod Gottfrid som ägare till Kärret, eller Norra Påvelstorp som torpet kallas i husförhörslängden. Här föds nu Gottfrids och Olivias barn: Naemi 1890, Rådje 1892, Edmund 1893, Rut 1896, Willborg 1897, Ingrid 1902 och Hillevi 1904. Rut och Hillevi dog dock unga.

Augusts äldste broder Frans hade tidigt tagit över föräldragården Hedinge tillsammans med sin hustru Hedda. När de båda dog 1913, han den 31 maj i lunginflammation och hon två månader senare, den 31 juli i hjärtslag, blev det bodelning mellan arvingarna.

Det hade varit fråga om att sälja Hedinge, men August var av en annan mening. Han sade att ”Jag äger var femte stock i alla husen här, jag ska ha gården, annars river jag allt och tar mina stockar”.
Det blev väl någon sorts kompromiss, för resultatet blev att Gottfrid fick köpa Hedinge och att August då automatiskt fick flytta med. Köpesumman var 10000 kronor, en summa som Gottfrid inte var god för, men han sålde skog på rot för 13000 kr och så kunde han betala. Så var då August tillbaka på föräldragården, som kom i släktens ägo 1710 och är så fortfarande.

Nuvarande ägaren är generation nummer nio i Hedinge.

Gösta Johansson

Ängelholmare i fred och krigstider 1651 - 1719

Min bok med denna titel har jag låtit trycka och den finns att köpa hos Akademibokhandeln i Ängelholm och hos Bjäre bokhandel i Båstad.
Det är en kortfattad historia om ängelholmarnas liv och leverne under denna tid.
I boken omnämnes de flesta av de människor som levde i Ängelholm under övergångstiden från 1658 till 1710.

Till hösten kommer jag att erbjuda den till Ängelholms Släktforskare vid möten i föreningen.

Tore Månsson